

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-600/21 - 1

Kohtuasi C-600/21

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

28. september 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Cour de cassation (Prantsusmaa kassatsioonikohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

16. juuni 2021

Kassaator:

QE

Vastustaja:

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest (Crédit mutuel de Loire-Atlantique'i ja Lääne-Keskuse piirkondlik kassa)

[...]

COUR DE CASSATION'i (KASSATSIOONIKOHUS) ESIMESE TSIVIILKOLLEEGIUMI 16. JUUNI 2021. AASTA KOHTUOTSUS

QE, [...] Maisons-Alfort, esitas Cour d'appel de Versailles' (Versailles' apellatsioonikohus) (16. koda) 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuse peale [...] kassatsioonkaebuse [...] kohtuvaidluses, milles tema vastaspool ja vastustaja kassatsioonimenetluses on äriühing Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, [...] Nantes.

[...] [menetlusandmed]

Asjaolud ja menetlus

- 1 Vaidlustatud kohtuotsusest (Versailles, 3. oktoober 2019), mis tehti pärast kassatsiooniastet apellatsiooniasemes kohtuasja uuesti läbivaatamisel, (1. tsiviilkolleegium, 26. septembril 2018 [...]), nähtub, et Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest keskkassa, mille õigusjärglane on äriühingu Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest piirkondlik kassa (pank), andis pakkumusega, mis aktsepteeriti 21. veebruaril 2006 ja mis kinnitati 17. mai 2006. aasta tõestatud notariaalaktiga, QE-le (laenusaja) kinnisasja ostmiseks laenu summas 209 109 eurot kahekümneaastase tagasimaksetähtajaga. Lepingu üldtingimuste punktis 16-1 oli ette nähtud, et kui põhi-, intressi- või lisamaksete tähtajaks tasumisega hilinetakse rohkem kui 30 päeva, muutuvad võlgnetavad summad ilma formaalsuste ja hoiatuseta automaatselt ja viivitamatult sissenõutavaks.
- 2 Kuna 10. detsembri 2012. aasta maksetähtajaks tasumisele kuuluvat summat 904,50 eurot ei tasutud, ega ka 2013. aasta jaanuari kuu makset, otsustas pank lepingu ilma eelneva hoiatuseta ennetähtaegselt lõpetada 29. jaanuaril 2013 ning lasi 17. septembril 2015 laenusaja kodu müügiks arestida. Väites, et arestimisprotokoll ei ole nõuetekohane, pöördus laenusaja 13. oktoobril 2015 täitekohtu poole nõudega menetlus lõpetada.

Apellatsioonkaebuse väidete analüüs

- 3 [...] [Esimene väide, mis ei ole käesolevas asjas asjassepuutuv]

Teine väide

Väite sõnastus

- 4 Laenusaja heidab ette, et kohtuotsusega jäeti tema nõuded rahuldamata, kuigi:

„1./ Müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes on ebaõiglasel lepingutingimused, mille eesmärk või tagajärg on tekitada lepingupoolte õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus tarbija kahjuks; eeldatakse, et lepingutingimused, mille eesmärk või tagajärg on anda müüjale või teenuste osutajale õigus leping ilma mõistliku kestusega etteteatamiseta üles öelda, on ebaõiglasel, välja arvatud juhul, kui ettevõtja tõendab vastupidist; asja sisuliselt arutavad kohtud peavad omal algatusel hindama, kas neile esitatud lepingutingimused on ebaõiglasel, kui nende käsutuses on faktilised ja õiguslikud asjaolud, mis võimaldavad neil otsuse teha; kuna käesoleval juhul apellatsioonikohus tuvastas, et laenulepingu artikkel 16.1 nägi ette, et laenuandja võib lepingu ilma formaalsuste ja hoiatuseta ennetähtaegselt lõpetada, kui laenuvõtja hilineb maksetähtpäevaks maksmisega enam kui 30 päeva, ega

uurinud, kas seda lepingutingimust, mis andis müüjale või teenuste osutajale õiguse leping ilma mõistliku kestusega etteteatamiseta üles öelda, ei tuleks pidada ebaõiglaseks, välja arvatud juhul, kui pank tõendab vastupidist, siis ei esitanud apellatsioonikohus oma otsuse õiguslikku alust tarbimisseadustiku (code de la consommation) endise artikli L. 132-1 (nüüd uus L. 212-1), endise artikli R. 132-2 lõike 4 (nüüd uus artikli R. 212-2 lõige 4) ning endiste artiklite R. 632-1 ja L. 141-4 seisukohast koostoimes tsiviilseadustiku (code civil) artikliga 1184 (10. veebruari 2016. aasta määrusele eelnenud redaktsioonis);

2./ Müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes on ebaõiglased lepingutingimused, mille eesmärk või tagajärg on tekitada lepingupoolte õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus tarbija kahjuks; lepingutingimust tuleb pidada ebaõiglaseks, kui see võimaldab laenuandjal tunnistada leping ennetähtaegselt lõpetatuks, muutes võlgnetavad summad viivitamatult sissenõutavaks põhjusel, et laenumakse tähtajaks tasumisega hilineti enam kui 30 päeva, ilma et laenusaja oleks antud võimalust selle ennetähtaegselt lõpetamise aluse kohta eelnevalt selgitusi anda; asja sisuliselt arutavad kohtud peavad omal algatusel tuvastama, kas neile esitatud lepingutingimused on ebaõiglased, kui nende käsutuses on faktilised ja õiguslikud asjaolud, mis võimaldavad neil selle üle otsustada; kuna käesoleval juhul ei uurinud apellatsioonikohus, kas laenulepingu artikkel 16.1 on ebaõiglane, kuna see lubas laenuandjal makse tähtpäevaks tasumisega enam kui 30 päeva hilinemise korral lepingu ühepoolselt lõpetada – jätmata laenusaja võimalust talle ette heidetud kohustuste rikkumise kohta selgitusi anda –, siis ei esitanud apellatsioonikohus oma otsuse õiguslikku alust tarbimisseadustiku (code de la consommation) endise artikli L. 132-1 (nüüd uus L. 212-1), artikli R. 632-1 ja endise artikli L. 141-4 seisukohast koostoimes tsiviilseadustiku (code civil) artikliga 1184 (10. veebruari 2016. aasta määrusele eelnenud redaktsioonis);

3./ Müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes on ebaõiglased lepingutingimused, mille eesmärk või tagajärg on tekitada lepingupoolte õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus tarbija kahjuks; asja sisuliselt arutavad kohtud peavad omal algatusel tuvastama, kas neile esitatud lepingutingimused on ebaõiglased, kui nende käsutuses on faktilised ja õiguslikud asjaolud, mis võimaldavad neil selle üle otsustada; Euroopa Kohus on otsustanud, et 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et mis puudutab niisuguse lepingutingimuse ebaõigluse hindamist liikmesriigi kohtu poolt, mis näeb ette laenulepingu ennetähtaegse ülesütlemise ja laenu kohese tagasimaksmise võlgniku kohustuste täitmata jätmise tõttu suhteliselt lühikese aja vältel, siis peab see kohus hindama, kas kaupleja võimalus nõuda kogu laenu tagasimaksmist sõltub tarbija poolt mingi sellise kohustuse täitmata jätmisest, mis on oluline lepinguline kohustus; kas selline võimalus on ette nähtud juhtudel, mil täitmata jätmine on piisavalt tõsine võrreldes laenulepingu kestuse ja summaga; kas selline võimalus kaldub kõrvale lepinguliste erisätete puudumisel selles valdkonnas kohaldatavatest üldnormidest ning kas liikmesriigi õigus näeb ette piisavad ja tõhusad vahendid, mis võimaldavad tarbijal, kelle suhtes sellist tingimust

kohaldatakse, leevendada laenu sellise tagasinõudmise mõju (Euroopa Kohtu 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus kohtuasjas C-421/4); kuna käesoleval juhul ei uurinud apellatsioonikohus, kas laenulepingu artikli 16.1 tingimus lepingu ennetähtaegse lõpetamise kohta on ebaõiglane, kuna see lubas kahekümneks aastaks ja summas 209 109 eurot sõlmitud lepingu lõpetada ainuüksi põhjusel, et laenumakse tähtpäevaks tasumisega on hilinetud enam kui 30 päeva, siis ei esitanud apellatsioonikohus oma otsuse õiguslikku alust 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõike 1 ja artikli 4 seisukohast, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus, koostoimes tarbimisseadustiku (code de la consommation) endise artikliga L. 132-1 (nüüd uus L. 212-1), artikliga R. 632-1 ja endise artikliga L. 141-4 .“

Euroopa Kohtu vastus

Võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 267:

Euroopa Liidu õigus

- 5 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 3 lõikes 1 on sätestatud, et lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.
- 6 Selle direktiivi artiklis 4 on täpsustatud:
  - „1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.
  2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste [ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest], kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.“ [Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ebatäpne.]
- 7 Euroopa Liidu Kohus (Euroopa Kohus) otsustas 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses (Banco Primus SA, C-421/14), et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et:
  - „ – müüja või teenuse osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu tingimuse võimaliku ebaõigluse hindamine tähendab, et tuleb kindlaks teha, kas see kutsub esile lepinguosaliste õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat. Hindamine tuleb läbi viia siseriiklikest õigusnormidest lähtudes, mida pooltevahelise kokkuleppe puudumise korral kohaldatakse; vahenditest, mis on siseriikliku õiguse kohaselt tarbija käsutuses, et teha lõpp seda

tüüpi tingimuste kasutamisele; asjaomase lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laadist ning lepingu sõlmimisega kaasnevatest asjaoludest; [...]

– mis puudutab tingimust laenulepingu ülesütleamise ja laenu kohese tagastamise nõudmise kohta piiratud ajavahemikul võlgniku kohustuste täitmata jätmise tõttu, siis peab eelotsusetaotluse esitanud kohus eelkõige hindama, kas kaupleja võimalus nõuda kogu laenu tagasimaksmist sõltub tarbija poolt mingi sellise kohustuse täitmata jätmisest, mis on oluline lepinguline kohustus; kas selline võimalus on ette nähtud juhtudel, mil täitmata jätmine on piisavalt tõsine võrreldes laenulepingu kestuse ja summaga; kas selline võimalus kaldub kõrvale lepinguliste erisätete puudumisel selles valdkonnas kohaldatavatest üldnormidest ning kas siseriiklik õigus näeb ette piisavad ja tõhusad vahendid, mis võimaldavad tarbijal, kelle suhtes sellist tingimust kohaldatakse, leevendada laenu sellise tagasinõudmise mõju.“

Liikmesriigi õigus

- 8 Tarbijakaitseadustiku (code de la consommation) artikli L. 132-1 redaktsioon, mis tuleneb vaidluse suhtes kohaldatavast 23. augusti 2001. aasta määrusest nr 2001-741, millega see direktiiv on üle võetud, on ebaõiglasel need tingimused müüjate või teenuse osutajate ja majandus- või kutsetegevusega mittetegelevate isikute või tarbijate vahel sõlmitud lepingutes, mille eesmärk või tagajärg on tekitada lepingupoolte õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus majandus- või kutsetegevusega mittetegelevate isikute või tarbijate kahjuks.
- 9 Cour de cassation järeldab järjekindlalt tsiviilseadustiku artiklitest 1134, 1147 ja 1184 nende redaktsioonis, mis kehtis enne nende muutmist 10. veebruari 2016. aasta määrusega nr 2016-131, et kuigi rahasumma laenulepingus võib ette näha, et äritegevusega mitte tegeleva laenusaaaja kohustuse täitmata jätmise korral võib lepingu lõpetada ennetähtaegselt, ei saa see õigus võlausaldajal tekkida enne, kui eelnevalt on võlgnikule esitatud hoiatus, mida ei ole järgitud, ning täpsustanud tähtaega, mis on võlgnikul selle õiguse teostamise takistamiseks. Kuid ta möönab, et hoiatamiskohustusest võib sõnaselge ja üheselt mõistetava lepingusättega erandi teha (1. tsiviilkolleegium, 3. veebruar 2004 [...]; 1. tsiviilkolleegium, 3. juuni 2015, [...]; 1. tsiviilkolleegium, 22. juuni 2017 [...]), kuna tarbijat on sel viisil tema kohustuste rikkumise tagajärgedest teavitatud.

Eelotsusetaotluse esitamise alused

- 10 Väite osade analüüsimisel tuleb kindlaks teha, kas direktiivi artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus, et tarbijalepingutes on kokku lepitud hoiatamiskohustusest vabastamine, isegi kui see on lepingus sõnaselgelt ja üheselt mõistetavalt ette nähtud, ja kas vaidlusalust lepingutingimust tuleb seetõttu, et sellega kaasneb laenu põhisumma-, intressi- või lisamaksete tähtajaks tasumisega rohkem kui 30 päeva hilinemise korral automaatselt lepingu ennetähtaegne lõpetamine, pidada ebaõiglaseks, arvestades muu hulgas Euroopa Kohtu 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses Banco Primus

(C-421/14) sedastatud kriteeriume. Olulise tasakaalustamatuse tekitamise kasuks võib väita, et selline lepingutingimus võimaldab laenuandjal leping lõpetada ilma mõistliku kestusega etteteatamiseta ning andmata laenusaaajale võimalust talle ette heidetavat lepingurikkumist selgitada. Selle kasuks, et lepingutingimus ei ole ebaõiglane, võib väita, et selleks, et lepingutingimus oleks kehtiv, peab see olema sõnaselgelt ja üheselt mõistetavalt ette nähtud nii, et laenusaaaja on oma kohustustest täielikult informeeritud. Võib lisada, et tal on alati võimalus pöörduda kohtusse, et vaidlustada lepingutingimuse kohaldamist ja nõuda laenuandja kehtestatud lepingusätete ebaõiglaseks tunnistamist.

- 11 Arvestades eespool viidatud Euroopa Kohtu 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses seatud esimest kriteeriumi, mille kohaselt peab liikmesriigi kohus hindama, kas lepingutingimus, mille alusel võib võlgniku kohustuste suhteliselt lühikese aja vältel täitmata jätmise korral lepingu ennetähtaegselt lõpetada, võib olla ebaõiglane, võib möönda, et tarbija poolt igakuise laenumakse ettenähtud tähtajaks tasumata jätmine on käsitatav lepingulise kohustuse olulise rikkumisena, kuna tarbija on võtnud endale kohustuse ette nähtud igakuiseid laenumakseid tasuda ja see kohustus oli laenuandja võetud kohustuste seisukohast määrav.
- 12 Teine kriteerium, millest lähtuvalt hinnatakse, kas rohkem kui 30 päevane hiline mine laenu põhisumma-, intressi- või lisamakse tähtajaks tasumisega, nagu on ette nähtud kõnealuses lepingutingimuses, on käsitatav laenu kestust ja laenusumma suurust arvestades lepingu piisavalt olulise rikkumisena, tekitab veelgi enam küsimusi. Arvestades laenu tähtaegade pikenemist ja intressimäärade langust, võivad tasumata jäetud summad olla lepingute ennetähtaegselt lõpetamise hetkel laenude kestuse ja laenusumma suuruse seisukohast suhteliselt väikesed, nii et lepingu täitmata jätmise piisav raskus võib olla suhteline ja arvesse võiks võtta lepingusuhete üldist tasakaalu. Kuid niisugust arutluskäiku – mis tähendaks, et kohus määrab igal üksikul juhul kindlaks, millisest summast alates on laenu kestust ja summat ning tähtaega arvestades on kohustuste täitmata jätmine piisavalt oluline rikkumine, mis õigustab laenu viivitamatu tagasimaksmise kohustuse teket – võib käsitada nii, et see tekitab tarbijatevahelise ebavõrdsuse.
- 13 Seega tekib küsimus, kas üheainsa laenu põhisumma-, intressi- või lisamakse tähtajaks tasumisega hiline mine rohkem kui 30 päeva, nagu on ette nähtud kõnealuses lepingutingimuses, võib laenu kestuse ja laenusumma suuruse seisukohast olla käsitatav kohustuse piisavalt olulise rikkumisena.
- 14 Kolmanda kriteeriumi kohaselt tuleb kindlaks teha, kas lepingutingimus on erand selle valdkonna üldnormidest, mida kohaldatakse konkreetsete lepingutingimuste puudumisel. Üldkohaldatavate normide kohaselt tuleb enne lepingu ennetähtaegselt lõpetamist saata hoiatus, kuigi samas on lubatud, et pooled teevad sellest erandi, millisel juhul nõutakse mõistlikku etteteatamist. Kuna kõnealuses lepingutingimuses on etteteatamistähtaeg 30 päeva, võib kahelda, kas see tähtaeg on piisav selleks, et laenusaaaja saaks laenuandjaga ühendust võtta, talle ette heidetud kohustuste täitmata jätmist selgitada ja leida lahendus maksmata jäetud summa(de) tasumiseks. Kõnealune leping näeb siiski muu hulgas ette laenusaaaja

võimaluse taotleda maksetähtaegade muutmist, mis võimaldaks tal vajaduse korral maksmata jätmise riski vältida.

- 15 Siiski on oluline teada, kas 30-päevast etteteatamist võib pidada selliseks, et see tekitab olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks.
- 16 Lõpuks tuleb märkida, et Euroopa Kohtu 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses ei ole täpsustatud, kas selles seatud neli kriteeriumi – mille alusel tuleb liikmesriigi kohtul hinnata, kas võlgniku kohustuste suhteliselt lühikese aja vältel täitmata jätmise korral lepingu ennetähtaegse lõpetamise tingimus on ebaõiglane – on kumulatiivsed või alternatiivsed. Vastus sellele on vajalik antud väite lahendamiseks ja selleks, et selgitada liikmesriigi kohtule, millise meetodi alusel tuleb hinnata, kas vaidlusalune lepingutingimus on ebaõiglane.
- 17 Samuti tekib küsimus, kas kumulatiivsete kriteeriumide korral ei saaks tingimuse ebaõiglust siiski välistada, arvestades ühe või teise kriteeriumi suhtelist olulisust.
- 18 Väites tõstatatud küsimused, millest oleneb kassatsioonkaebuse lahendus ja millele vastamiseks on vaja käesolevas asjas kohaldatavate liidu õigusaktide ühetaolist tõlgendamist, õigustavad Euroopa Liidu Kohtusse pöördumist.
- 19 Seega tuleb kassatsioonkaebuse menetlemine peatada, kuni Euroopa Kohus on nende eri aspektide kohta otsuse teinud.

NENDEL PÕHJUSTEL Cour de cassation (Prantsusmaa kassatsioonikohus):

[...];

ESITAB Euroopa Liidu Kohtule järgmised küsimused:

1. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, et tarbijalepingustes lepitakse kokku hoiatamiskohustusest vabastamine, isegi kui see vabastamine on lepingus sõnaselgelt ja üheselt mõistetavalt ette nähtud?

2. Kas Euroopa Liidu Kohtu 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsust Banco Primus (C-421/14) tuleb tõlgendada nii, et üheainsa laenu põhisumma-, intressi- või lisamakse tähtajaks tasumisega rohkem kui 30 päeva hilinemine võib laenu kestuse ja laenusumma suuruse ning üldise lepingusuhete tasakaalu seisukohast olla käsitatav kohustuse piisavalt olulise rikkumisena?

3. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus lepingutingimus, mis näeb ette, et maksmisega rohkem kui 30 päeva hilinemise korral võib lepingu ennetähtaegselt lõpetada, kui liikmesriigi õiguses, milles on kehtestatud nõue, et enne lepingu ennetähtaegselt lõpetamist tuleb saata asjakohane hoiatus, on lubatud

lepingu pooltel sellest nõudest erand teha, kui järgitakse mõistliku etteteatamise nõuet?

4. Kas Euroopa Kohtu 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses Banco Primus (C-421/14) seatud neli kriteeriumi, mille alusel tuleb liikmesriigi kohtul hinnata, kas võlgniku kohustuste suhteliselt lühikese aja vältel täitmata jätmise korral lepingu ennetähtaegse lõpetamise tingimus on ebaõiglane, on kumulatiivsed või alternatiivsed?

5. Kui need kriteeriumid on kumulatiivsed, siis kas lepingutingimuse ebaõigluse võib ühe või teise kriteeriumi suhtelist tähtsust arvestades siiski välistada?

PEATAB menetluse, kuni Euroopa Liidu Kohus teeb otsuse;

[...] [Kohtuotsusele lisatud kassatsioonkaebuse väited]

TÖÖDOKUMEN